

22.11.2022

1/5

KIRJE KUNTIEN TEHTÄVISTÄ JA RESURSSEISTA KOTOUTUMISEN EDISTÄMISESSÄ

Työ- ja elinkeinoministeriö on lähestynyt kuntia 17.12.2021 päivätyllä kirjeellä, joka koski kuntien tehtäviä ja resursseja kotoutumisen edistämiseksi. Mainitussa kirjeessä on kuvattu sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen sekä kotoutumisen edistämistä koskevan lain (1386/2010, jatkossa kotoutumislaki) muutosten vaikutuksia kuntien tehtäviin ja resursseihin.

Kotoutumislaisissa säädetään kuntien tehtävistä kotoutumisen edistämiseksi. Kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ja palveluja järjestetään kotoutumislain mukaan osana kunnallisia peruspalveluja ja työ- ja elinkeinohallinnon palveluja sekä muina kotoutumista edistävinä toimenpiteinä. Kotoutumislaisissa säädetään erityisiä kotoutumista edistäviä tehtäviä, kuten alkukartoituksen järjestäminen sekä kotoutumissuunnitelman laatiminen, joista vastaavat TE-toimisto ja kunta.

Osassa kunnissa on järjestäytytty niin, että kotoutumislain mukaisia palveluita on hoidettu sosiaalihuollon toimialalla. Osa kunnista on organisoinut kotoutumispalvelut jonkin muun hallinnonalan vastuulle. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu siirtyy kunnilta hyvinvointialueille 1.1.2023. Sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitava henkilöstö siirtyy tehtäviensä mukana hyvinvointialueille. Kotoutumislaisissa kunnalle säädetty tehtävät ja kyseisiä tehtäviä hoitava henkilöstö eivät kuitenkaan siirry hyvinvointialueelle sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen myötä. Työ- ja elinkeinoministeriö kehotti 17.12.2021 päivätyssä kirjeessään kuntia huomioimaan valmisteilla olevissa henkilöstönsä siirroissa sen, että kuntaan jää riittävästi henkilöstöä kotoutumista edistävien tehtävien järjestämiseen myös vuoden 2023 alusta.

Kotoutumislain muutokset 1.1.2023 alkaen

Eduskunta on hyväksynyt kotoutumislain muuttamista koskevan lakiehdotuksen (EV 129/2022 vp), jota esitettiin hallituksen esityksellä eduskunnalle laeiksi työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain, kotoutumisen edistämistä annetun lain sekä työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain muuttamisesta (HE 84/2022 vp). Laki on tarkoitus viedä 24.11.2022 valtioneuvoston ja 25.11.2022 Tasavallan Presidentin vahvistettavaksi, ja sen on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2023.

Lakimuutoksen myötä kotoutumislaisissa huomioidaan hyvinvointialueen rooli kotoutumisen edistämiseksi. TE-toimisto ja kunta vastaavat jatkosakin alkukartoituksen ja kotoutumissuunnitelman laatimisesta, mutta ne voivat pyytää hyvinvointialuetta osallistumaan siihen, mikäli maahanmuuttajan palvelutarve tätä edellyttää. Kunnan on laadittava alkukartoitus ja kotoutumissuunnitelma maahanmuuttajalle, joka saa muuten kuin tilapäisesti toimeentulotukea. Kunta saa Kansaneläkelaitokselta tiedon näistä henkilöistä. Kunta voi laatia alkukartoituksen ja kotoutumissuunni-

telman myös muulle maahanmuuttajalle, jonka arvioidaan niitä tarvitsevan. Kunta päättää myös pakolaisten vastaanotosta ja sopii siitä ELY-keskuksen kanssa, mutta jatkossa kunnan on kuultava hyvinvointialuetta kuntaan osoittamisessa laissa säädettyissä tilanteissa. Kunnalla on myös muita kotoutumislaisissa säädettyjä tehtäviä, joihin ei esitetä muutosta.

Alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden asumisen järjestämisvastuu siirtyy kunnalta hyvinvointialueelle 1.1.2023. Perheryhmäkotien henkilöstö ja toimintaa koskevat sopimukset siirtyvät hyvinvointialueelle tässä yhteydessä. Kotoutumislain mukaisesta aikuistumisen tuesta vastaavat hyvinvointialue ja kunta yhdessä omien järjestämisvastuidensa mukaisesti.

Kotoutumislaisissa säädetään valtion korvauksista kotoutumisen edistämiseksi. Osa korvattavista kustannuksista syntyy jatkossa hyvinvointialueille, joten myös korvaukset maksetaan hyvinvointialueille. Kunta voi kuitenkin hakea takautuvasti korvauksia sille 2022 loppuun mennessä syntyneistä kustannuksista. Myös laskennallista korvausta, jota maksetaan kotoutumislain 2 §:n 2 ja 3 mom. henkilöistä, maksetaan jatkossa kunnan lisäksi myös hyvinvointialueelle. Kunnan korvausten edellytyksenä on kunnan kotouttamisohjelma sekä ELY-keskuksen kanssa tehty sopimus kuntaan osoittamisesta ja kotoutumisen edistämisestä.

Tässä kirjeessä ja kotoutumislaisissa tarkoitetaan hyvinvointialueella myös Uudenmaan hyvinvointialueita, Helsingin kaupunkia ja HUS-yhtymää, siltä osin, kun niiden järjestämisvastuulle kuuluvat tässä laissa säädetty tehtävät. Ahvenanmaan maakunnassa ei ole hyvinvointialueita, joten 1.1.2023 esitetyt muutokset eivät vaikuta maakunnan viranomaisten toimintaan, kuten kuntien tehtäviin ja korvauksiin.

Kuntien vuoden 2022 aikana tehtävät toimenpiteet siirtymiin liittyen

- 1) Työ- ja elinkeinoministeriö kiinnittää kuntien huomiota siihen, että henkilöstösiirroissa tulisi varmistaa sekä kuntien että hyvinvointialueen mahdollisuudet hoitaa lakisääteiset tehtävänsä kotoutumisen edistämiseksi sekä pakolaisten vastaanoton koordinoimisessa.
- 2) Työ- ja elinkeinoministeriö kehottaa kuntia varmistamaan, että kotoutumislain mukaisiin kunnan tehtäviin tarvittavat tiedot jäävät kuntaan mahdollisesta asiakastietojärjestelmän vaihtumisesta huolimatta ja ettei kuntaan jää arkaluonteisia sote-tietoja.

Mikäli kotoutumisen edistämiseen liittyvässä henkilötietojen käsittelyssä on hyödynnetty esimerkiksi sosiaalihuollon asiakastietojärjestelmää, johon kunnalla ei ole käyttöoikeuksia enää 2023 jälkeen, kunnan tulee siirtää vuoden 2022 loppupuolella toiseen järjestelmään tai arkistoon tiedot, joita kunta tarvitsee lakisääteisten tehtäviensä hoitamiseksi. Tämä tarkoittaa ainakin kotoutumissuunnitelmien ja alkukartoitusten tietoja. Tämä voi tarkoittaa myös esimerkiksi pakolaisten vastaanottoon tai kuntakorvauksiin liittyviä tietoja.

Sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaantulosta (616/2021) annetun lain 64 §:ssä säädetään asiakirjojen siirtymisestä hyvinvointialueelle ja HUS-yhtymälle. Kotoutumislain mukaisia alkukartoituksia ja kotoutumissuunnitelmia sekä muita kunnan järjestämisvastuulle myös jatkossa kuuluvia asiakirjoja ei tule siirtää hyvin-

vointialueelle. Mainitun lain mukainen siirto koskee vain hyvinvointialueelle siirtyviä sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviin liittyviä asiakirjoja, ei kotoutumislain mukaisiin kunnan tehtäviin liittyviä asiakirjoja. Kotoutuja-asiakkaiden tietojen siirto järjestelmästä toiseen ei edellytä asiakkaan suostumusta, sillä tietojen käyttötarkoitus (kunnan kotoutumislain mukaiset tehtävät) tai käsittelijä/rekisterinpitäjä (kunta) eivät muutu. Jos kotoutumislain mukaisia tehtäviä on hoidettu sote-kuntayhtymän toimesta, joka on käyttänyt sosiaalihuollon asiakastietojärjestelmää, on tiedot siirrettävä maahanmuuttajan kotikunnalle.

Mikäli kunnalla ei ole käytössä muuta järjestelmää, johon tiedot voidaan siirtää, voidaan tiedot luovuttaa soten asiakastietojärjestelmästä kunnalle paperisessa tai sähköisessä muodossa, kunhan huolehditaan asianmukaisella tavalla tietosuojasta ja tietoturvallisuudesta.

Tiedot on siirrettävä sosiaalihuollon asiakastietojärjestelmästä kunnan toiseen järjestelmään vuoden 2022 loppuun mennessä. Vuoden 2023 aikana kunta voi saada hyvinvointialueelta kotoutumislain nojalla tietoja seuraavasti:

- 87 b §:n nojalla tietoja maahanmuuttajasta, jolle laaditaan alkukartoitus, kotoutumissuunnitelma tai perheen kotoutumissuunnitelma monialaisesti;
- 87 c §:n nojalla alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleesta lapsesta tai nuoresta sekä
- 87 e §:n nojalla 2 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettu henkilöistä, jolle tuotetusta palvelusta on aiheutunut vuoden 2022 aikana kunnalle sellaisia kustannuksia, joista kunta voi hakea 46, 47, 48, 49 tai 51–53 §:ssä tarkoitettuja korvauksia.

Kunnan tulee myös huomioida, ettei sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen jälkeen kunnassa ole perusteltua käsitellä arkaluonteisia sote-tietoja nykyistä vastaavasti. Mikäli voimassa oleva kotoutumissuunnitelma sisältää erityisen arkaluonteisia sote-tietoja, tulisi suunnitelma tarkastaa. Mikäli suunnitelmassa on todettu henkilön sote-palveluiden tarve, se tulee huomioida, kun arvioidaan tulisiko suunnitelma tarkistaa monialaisesti yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa.

3) Työ- ja elinkeinoministeriö kehottaa kuntia käymään läpi erityiskustannuskorvauksia koskevat sopimuksensa, valmistautumaan sopimusten luovuttamiseen hyvinvointialueelle sekä tekemään tarvittaessa ELY-keskukselle pyynnön koskien kotoutumislain 49 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaisia korvauksia.

Kotoutumislain mukaisissa valtion korvauksissa osassa edellytyksenä on sopimus ELY-keskuksen kanssa. Kunnan on siirrettävä hyvinvointialueelle ELY-keskuksen kanssa tekemänsä 52 §:ssä tarkoitettut sopimukset ja sellaiset 49 §:n 2 momentissa tarkoitettut sopimukset, jotka koskevat 49 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettuja kustannuksia, sekä sopimuksen mukaiseen tehtävään liittyvät sopimukset 1.1.2023.

Mikäli samassa erityiskustannuskorvauksia koskevassa sopimuksessa on 1 ja/tai 2 kohdassa tarkoitettuja kustannuksia sekä 3 kohdassa tarkoitettuja kustannuksia, tulee kunnan pyytää ELY-keskusta tekemään kunnalle 3 kohdan mukaisista korvauksista erillinen sopimus tai päätös.

- 4) **Työ- ja elinkeinoministeriö kehottaa kuntia, joissa asuu ilman huoltajaa tulleita alaikäisiä, valmistautumaan tehtävien, sopimusten ja henkilöstön siirtoihin.**

Mikäli kunnassa on perheryhmäkoti, kunnan tulee varmistaa, että henkilöstö ja sopimukset siirtyvät toiminnan mukana hyvinvointialueelle. Myös kotoutumislain 28 §:n mukaiset ELY-keskuksen kanssa tehdyt sopimukset, jotka koskevat asuinyksiköiden perustamista, lasten ja nuorten sijoittamista näihin yksiköihin, kotoutumista edistävien palvelujen järjestämistä sekä toimenpiteistä aiheutuvien kustannusten korvaamista, on siirrettävä hyvinvointialueelle 1.1.2023.

- 5) **Työ- ja elinkeinoministeriö kehottaa kuntia valmistautumaan siihen, että kotoutumislain mukaiset tehtävät tulevat edellyttämään tiivistä yhteistyötä kunnan eri toimialojen ja hyvinvointialueen kesken.**

Tilapäistä suojelua saavien kotoutumisen edistäminen ja korvaukset

Tilapäistä suojelua saavat ovat tällä hetkellä pääasiassa vastaanottopalveluiden piirissä, koska heillä ei yleensä ole kotikuntaa. Keväästä 2023 alkaen he voivat kuitenkin saada kotikunnan vuoden Suomessa oleskeltuaan, jolloin kunnan ja muiden viranomaisten rooli palveluiden järjestämisessä kasvaa. Lisäksi osa ukrainalaisista voi saada kotikunnan jo kuluun vuoden aikana, jos jokin muu kotikuntalain (201/1994) 4 §:n edellytyksistä täyttyy.

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain ja kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskauppan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain 14 §:n muuttamisesta (HE 135/2022 vp) on parhaillaan eduskunnan käsiteltävänä. Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.3.2023.

Esityksessä esitetään kotoutumislakia muutettavan tilapäistä suojelua saavien henkilöiden kotoutumista edistävien palveluiden järjestämisen turvaamiseksi. Laissa esitetään, että kunnille ja hyvinvointialueille voitaisiin maksaa valtion korvauksia palveluiden järjestämisestä niiden tilapäistä suojelua saavien osalta, joille on myönnetty kotikunta. Kustannuksia korvattaisiin samoin perustein kuin esimerkiksi kansainvälistä suojelua saavan henkilön palveluiden kustannuksia korvataan. Kunnalle aiheutuneiden kustannusten korvaamisen edellytyksenä on, että kunta on laatinut 32 §:ssä tai kotoutumisen edistämisestä annetun maakuntalain (Ålands författningsamling 2012/74) 26 §:ssä tarkoitetun kunnan kotouttamishjelman ja tehnyt tämän lain 41 §:ssä tarkoitetun sopimuksen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa.

Esityksessä ehdotetaan myös, että tilapäistä suojelua saaviin sovellettaisiin kuntaan osoittamista koskevaa sääntelyä ja selkeytettäisiin kuntaan osoittamisen viranomaisvastuita ja muutettaisiin kotoutumisen edistämisestä annettua lakia vastaamaan paremmin nykyistä käytäntöä henkilöiden kuntaan siirtymisprosessien osalta. Muutosten johdosta haavoittuvassa asemassa oleva tilapäistä suojelua saava, joka täyttää kotikunnan saamisen edellytykset, osoitettaisiin kuntapaikalle. Pääosa tilapäistä suojelua saavista muuttaisi kuntaan itsenäisesti tai vastaanottokeskuksen tukitoimia hyödyntäen.

Lisäksi ehdotetaan, että alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tullut tilapäistä suojelua saava lapsi tai nuori, jolla on kotikunta, saisi asumisen ja

tuen palvelut samoin kuin ilman huoltajaa alaikäisenä maahan tullut kiintiöpakolainen tai kansainvälistä suojelua saava lapsi tai nuori.

Riippumatta siitä, onko henkilöllä kotikunta, tilapäistä suojelua saavalle voidaan jo tälläkin hetkellä laatia alkukartoitus ja kotoutumissuunnitelma, alaikäisen kotoutumissuunnitelma tai perheen kotoutumissuunnitelma. Alkukartoituskorvaus kunnalle on 700 euroa henkilöä kohden.

Työ- ja elinkeinoministeriö kehottaa kuntia valmistautumaan tilapäistä suojelua saavien kuntiin siirtymiseen ja huolehtimaan, että kunnalla on ELY-keskuksen kanssa tehty sopimus kuntaan osoittamisesta ja kotoutumisen edistämisestä ja voimassa oleva kotouttamisohjelma, jotka ovat edellytyksiä kotoutumislain mukaisten korvausten saamiselle. Nämä edellytykset koskevat myös Ahvenanmaan maakunnan kuntia. Nämä edellytykset eivät ole hyvinvointialueiden korvausten edellytyksenä.

Tarkemmat ohjeet

Työ- ja elinkeinoministeriö valmistelee parhaillaan ohjeistusta vuoden 2023 muutoksista kotoutumisen edistämiseen sekä kotoutumislain mukaisia korvauksia koskevan ohjeen päivitystä. Ohjeet on tarkoitus julkaista ennen joulua kotoutuminen.fi-sivulla.

Työ- ja elinkeinoministeriö järjestää Q&A-webinaarin ”Miten laki kotoutumisen edistämisestä muuttuu vuonna 2023?” keskiviikkona 23.11.2022, klo 9.00–11.00. Tapahtuma toteutetaan Microsoft Teams -yhteyden kautta. Linkki toimitetaan osallistujille ennen tapahtumaa. Tilaisuuden talenne on ilmoittautuneiden osallistujien katsottavissa 14 päivän ajan. Ilmoittaudu: <https://link.webpolsurveys.com/S/18977DFFD1B1C744>

Lisätietoja antaa tarvittaessa johtava asiantuntija Mira Sinkkonen (mira.sinkkonen@gov.fi). Lisätietoja antaa myös alueellinen ELY-keskus.

Sonja Hämäläinen
Maahanmuuttojohtaja

Mira Sinkkonen
Johtava asiantuntija

JAKELU

Suomen Kuntaliitto, kunnat

TIEDOKSI

Ahvenanmaan maakunnan hallitus, Hyvinvointialueet, sote-kuntayhtymät